

СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ

УДК 330.322.1

<https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2022.1.16>

Л.П. КОРОБОВИЧ

ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука

ORCID: 0000-0002-7327-2678

В.А. КОСТЮК

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ORCID:0000-0001-7671-3603

Ю.П. ВЛАДИКА

Національний авіаційний університет

ORCID:0000-0001-7260-5146

ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ АКТИВНІСТЬ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ

В статті проаналізовано вплив основних чинників на розвиток інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств регіону.

Досліджено ефективність реалізації державної інвестиційної політики розвитку сільського господарства, яка залежить від багатьох чинників, у тому числі, від принципів її реалізації, реальності окреслених цілей і механізмів їх досягнення. Системність підходу до вирішення цієї проблеми може мати не тільки теоретичне, а й практичне значення.

Визначено, що основним завданням державної інвестиційної політики розвитку сільського господарства є її цілеспрямований вплив на сукупність, характерних для аграрної сфери факторів, які безпосередньо або опосередковано визначають якість формування аграрного інвестиційного ринку, ефективність сільськогосподарського виробництва, рівень екологічності сільських територій, соціальних стандартів мешканців села, зростання продовольчої безпеки країни, забезпечення сировиною переробних підприємств та ін.

Виявлено основні функції інвестиційного процесу в сільському господарстві. Інвестиційна діяльність в сільському господарстві повинна розглядатися як єдність і неперервність процесів вкладення коштів і отримання доходів.

Отже, регулювання інвестиційного процесу є важливим інструментом державної підтримки сільського господарства в регіоні. Окрім прямої участі в інвестиційному процесі, держава може активно впливати на нього, здійснюючи експертизу інвестиційних проектів і програм, антимонопольними заходами, контролем за дотриманням норм і стандартів, введенням спеціальної системи податків, ціновою політикою та іншими механізмами впливу. Держава, реалізуючи власну інвестиційну політику, системно впливає на розвиток сільського господарства як на рівні країни, так і на рівні її регіонів та аграрних підприємств.

Ключові слова: аграрні підприємства, інвестиції, фінанси, потенціал, управління.

Л.П. КОРОБОВИЧ

ЧВУЗ «Международный экономико-гуманитарный университет имени академика Степана Демьянчука»

ORCID: 0000-0002-7327-2678

В.А. КОСТЮК

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

ORCID: 0000-0001-7671-3603

Ю.П. ВЛАДИКА

Национальный авиационный университет

ORCID: 0000-0001-7260-5146

ФАКТОРЫ ВЛИЯНИЯ НА ИНВЕСТИЦИОННУЮ АКТИВНОСТЬ АГРАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ РЕГИОНА

В статье проанализировано влияние основных факторов на развитие инвестиционной деятельности сельскохозяйственных предприятий региона.

Исследована эффективность реализации государственной инвестиционной политики развития сельского хозяйства, которая зависит от многих факторов, в том числе от принципов её реализации, реальности обозначенных целей и механизмов их достижения. Системность подхода к решению этой проблемы может иметь не только теоретическое, но и практическое значение.

Определено, что основной задачей государственной инвестиционной политики развития сельского хозяйства является ее целенаправленное влияние на совокупность, характерных для аграрной сферы факторов, непосредственно или косвенно определяющих качество формирования аграрного инвестиционного рынка, эффективность сельскохозяйственного производства, уровень экологичности сельских территорий, социальных стандартов жителей села продовольственной безопасности страны, обеспечения сырьем перерабатывающих предприятий и т.д.

Выявлены основные функции инвестиционного процесса в сельском хозяйстве. Инвестиционная деятельность в сельском хозяйстве обязана рассматриваться как единство и непрерывность действий вложения средств и получения доходов.

Следовательно, регулирование инвестиционного процесса является важнейшим инструментом государственной поддержки сельского хозяйства в регионе. Кроме прямого участия в инвестиционном процессе, государство может активно влиять на него, осуществляя экспертизу инвестиционных проектов и программ, антимонопольными мерами, контролем соблюдения норм и стандартов, введением специальной системы налогов, ценовой политикой и другими механизмами воздействия. Государство, реализуя собственную инвестиционную политику, оказывает системное влияние на развитие сельского хозяйства как на уровне страны, так и на уровне её регионов и аграрных предприятий.

Ключевые слова: аграрные предприятия, инвестиции, финансы, потенциал, управление.

L.P. KOROBVYCH

Academician Stepan Demyanchuk International University of
Economics and Humanities

ORCID: 0000-0002-7327-2678

V.A. KOSTIUK

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ORCID: 0000-0001-7671-3603

YU.P. VLADYKA

National Aviation University

ORCID: 0000-0001-7260-5146

FACTORS AFFECTING THE INVESTMENT ACTIVITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN THE REGION

The article analyzes the influence of the main factors on the development of investment activities of agricultural enterprises in the region.

The effectiveness of the implementation of the state investment policy for the development of agriculture, which depends on many factors, including the principles of its implementation, the reality of the designated goals and mechanisms for achieving them, has been studied. A systematic approach to solving this problem can have not only theoretical, but also practical significance.

It has been determined that the main task of the state investment policy for the development of agriculture is its purposeful influence on the totality of factors characteristic of the agrarian sector that directly or indirectly determine the quality of the formation of the agrarian investment market, the efficiency of agricultural production, the level of environmental friendliness of rural areas, the social standards of rural residents, the food security of the country, providing raw materials for processing enterprises, etc.

The main functions of the investment process in agriculture are revealed. Investment activity in agriculture must be considered as the unity and continuity of the actions of investing funds and generating income.

Consequently, the regulation of the investment process is the most important instrument of state support for agriculture in the region. In addition to direct participation in the investment process, the state can actively influence it by examining investment projects and programs, antimonopoly measures, monitoring compliance with norms and standards, introducing a special tax system, pricing policy and other mechanisms of influence. The state, implementing its own investment policy, has a systemic impact on the development of agriculture both at the country level and at the level of its regions and agricultural enterprises.

Key words: agricultural enterprises, investments, finances, potential, management.

Постановка проблеми

В різних регіонах України чинники впливу на інвестиційну активність аграрних підприємств різняться між собою. Дослідження їх впливу на процес інвестування дає змогу якісно управляти інвестиціями, зменшувати ризики вкладень та збільшувати їх ефективність. В межах окремих регіонів ця проблема недостатньо вивчена і потребує подальших досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Результати досліджень інвестиційної діяльності підприємств висвітлені в наукових працях Бланка І.А., Гриньової В.М., Губського Б.В., Лелейко Т.І. [1], [2] та багатьох інших. Але незважаючи на велику кількість наукових праць з цієї тематики, до теперішнього часу ця проблема недостатньо вивчена в сільськогосподарській сфері виробництва. Недостатність досліджень з виявлення та аналізу чинників впливу на інвестиційну активність аграрних підприємств в межах окремих регіонів України звужує можливість якісного управління інвестиційними процесами в аграрному секторі виробництва.

Формулювання мети дослідження

Метою статті є дослідження чинників впливу на інвестиційну активність аграрних підприємств південних регіонів країни.

Викладення основного матеріалу дослідження

Сучасний стан економічного розвитку сільського господарства регіону вимагає рішучих дій щодо покращення його інвестування, яке залежить від багатьох чинників.

Основним чинником, який стримує розвиток сільськогосподарських формувань і обмежує можливість збільшення обсягів інвестування у власне виробництво є дефіцит обігових коштів.

До основних причин дефіциту обігових коштів на сільськогосподарських підприємствах слід віднести: обвальну сезонну лібералізацію цін на вирощену продукцію; підвищення в цей же період цін на пальне та мастильні матеріали; підвищення цін на зберігання та транспортування виробленої продукції; вилучення обігових коштів з метою погашення заборгованості по податках, обов'язкових платежах та банківських кредитах; високі ціни на добрива та засоби захисту рослин; низький рівень управління виробництвом та ін. [3].

Джерелами поповнення власних обігових коштів можуть бути: реінвестування прибутку; скорочення тривалості виробництва тваринницької продукції; впровадження новітньої техніки і технологій; скорочення терміну зберігання матеріальних ресурсів; зменшення складських запасів продукції готових до реалізації; організація переробки вирощеної продукції безпосередньо в господарстві; скорочення часу перебування оборотних коштів у грошових формах та ін. [4].

В різних регіонах країни, чинники, які суттєво впливають на інтенсивність інвестиційних процесів можуть різнитися між собою, а значить методи управління інвестиційними процесами в різних регіонах України будуть неоднаковими. Так, на Півдні країни до чинників, які суттєво впливають на інвестиційні процеси в сільськогосподарській галузі регіону слід віднести: несприятливі кліматичні умови для вирощування сталих врожаїв сільгоспкультур; екологічні ризики (підтоплення, заболочення та вітрова ерозія земель); наявність малопродуктивних піщаних та солонцюватих сільгоспугідь; наявність зрошуваних мереж та переробної інфраструктури; розвиненість транспортної інфраструктури; прямий вихід до портів Чорного і Азовського морів; ступінь розвитку соціальної інфраструктури тощо.

Активізація інвестиційної діяльності може змінюватися за умов сталого розвитку сільськогосподарського виробництва, освоєння сучасних технологій, впровадження нових методів управління інвестиційними ресурсами в розвиток як окремих сільськогосподарських формувань так і в сільськогосподарську галузь регіону [5].

Основними негативними факторами щодо інвестиційної діяльності є політична нестабільність держави, яка відображається в частій зміні законодавчих актів, в тому числі з інвестиційних питань. Правова незахищеність вкладів інвестора, відсутність гарантії їх повернення, не прозоре використання коштів, що інвестуються не сприяє активізації інвестиційного ринку.

Рівень активності інвестування сільського господарства залежить насамперед від: джерел та форм інвестицій; структури та величини інвестиційних потоків; інвестиційного клімату, який визначається ступенем привабливості та ризиками вкладень і формується під впливом рівня економічного розвитку сільського господарства регіону, його галузевої спеціалізації; конкурентоспроможності та інших факторів.

Основними формами інвестування в сільськогосподарській галузі країни та її регіонів є державне інвестування; приватне інвестування, спільне інвестування.

Інвестиційна діяльність в сільському господарстві визначається сукупністю практичних дій фізичних і юридичних осіб та держави, основними принципами якої повинно бути: невтручання органів державної влади в інвестиційну діяльність приватних підприємств; державні гарантії захищеності інвестиційних вкладень; добровільний характер інвестування; добровільність і узгодженість вибору критеріїв інвестиційної діяльності всіма учасниками інвестиційного процесу [6].

Основним завданням державної інвестиційної політики розвитку сільського господарства є її цілеспрямований вплив на сукупність, характерних для аграрної сфери факторів, які безпосередньо або опосередковано визначають якість формування аграрного інвестиційного ринку, ефективність сільськогосподарського виробництва, рівень екологічності сільських територій, соціальних стандартів мешканців села, зростання продовольчої безпеки країни, забезпечення сировиною переробних підприємств та ін. Крім цього, держава визначає джерела формування інвестицій, напрями їх використання, а також, забезпечуючи законодавчо-правове та нормативне регулювання, скеровує

державні органи виконавчої влади та управління на ефективне використання інвестованого капіталу в аграрному секторі економіки. Отже, державна інвестиційна політика розвитку сільського господарства характеризується системною діяльністю держави, скерованою на формування законодавчо-правових умов створення сприятливого інвестиційного клімату в інвестиційній сфері аграрної галузі, залученням інвестиційного капіталу та скеруванням його на виконання соціальних, економічних, екологічних, інноваційних та інших стратегічних цільових державних та регіональних програм [7].

До особливостей інвестиційної діяльності агроформувань належать: довгий період технологічного циклу виробництва; інвестування соціальної сфери села; високий рівень ризику неповернення коштів або запланованих прибутків; нестійкість фінансового стану та платоспроможності; високий рівень залежності від погодних та кліматичних особливостей регіону; низький рівень впровадження сучасних наукоємних технологій; висока собівартість і низька конкурентоспроможність вирощеної продукції; відсталість технологій управління інвестиційними процесами.

Окрім вищесказаних, та інших чинників, які негативно впливають на рівень інвестиційної активності, існує і ряд факторів, які позитивно впливають на покращення інвестиційного клімату в сільському господарстві держави і її регіонах. Так, аграрний сектор України добре сформований і має перспективи подальшого розвитку, наявна зрошувана система на півдні країни, сприятливі кліматичні умови для вирощування сільськогосподарських культур, розвинена переробна і харчова промисловість, кваліфіковані кадри в сільській місцевості та ін. [8].

Держава має відігравати провідну роль в покращенні інвестиційного клімату, активно взаємодіючи з аграрними підприємствами, залучаючи до виконання інвестиційних програм фермерські і селянські одноосібні господарства. Це пов'язано з тим, що великі сільськогосподарські формування, як правило, вирощують зернові культури, соняшник, ріпак, сою. Фермерські та одноосібні селянські господарства, які в основному займаються виробництвом овочів, винограду, фруктів, молока, м'яса, яєць. Не зменшуючи ролі великих сільськогосподарських підприємств в розвитку галузі в регіоні впевнено можна сказати, що виробничий потенціал фермерських та одноосібних селянських господарств ще не вичерпано і при створенні відповідних умов для свого розвитку ці господарства можуть в перспективі внести значний вклад в покращення продовольчої безпеки регіону і України.

Інвестиційна діяльність в сільському господарстві повинна розглядатися як єдність і неперервність процесів вкладення коштів і отримання доходів. основні функції інвестиційного процесу полягають у: моніторингу умов та джерел інвестування підприємства за окремими формами інвестицій; науковому обґрунтуванні прогнозування потреб в інвестиційних ресурсах для реалізації інвестиційної стратегії підприємства; реальній оцінці привабливості підприємства та створення умов для її покращення; доборі найбільш ефективних інвестиційних проектів; стратегічному та оперативному управлінні реалізацією інвестиційних проектів; стратегічному та оперативному управлінні реалізацією інвестиційних проектів; оцінці реалізації інвестиційних проектів і програм.

Перспективним напрямом інвестування є вкладання коштів в розвиток сільгоспідприємств з боку виробничих об'єднань інших галузей економіки та залучення іноземних інвестицій. Вкладення капіталу в сільське господарство регіону такими промисловими об'єднаннями як «Мотор – Січ», «Дніпро» та іншими сприяє поштовху інвестиційних процесів в південній частині країни, а іноземні інвестиції залучені з таких країн як США, Кіпр, Великобританія, Швеція, Росія значно впливають на впровадження нових технологій у виробництво та переробку сільгосппродукції.

Ефективність інвестиційної діяльності на підприємствах потребує оптимізації систем управління інвестиціями з врахуванням змін інвестиційного клімату в сільському господарстві регіону, потреб суб'єкта та господарювання у відповідності до поглиблення ринкових відносин і діалектикою розвитку сільського господарства в перехідний період [9].

Розробка стратегії управління інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств базується на:

- визначенні орієнтирів та перспектив довгострокового розвитку інвестиційною діяльністю на підприємствах;
- визначенні цілей і підцілей напрямів інвестиційної діяльності;
- реалізації інвестиційної стратегії задля досягнення поставленої мети;
- корегуванні інвестиційних проектів і програм з врахуванням змін ситуації на інвестиційному ринку.

Управління інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств передбачає проведення фінансово-економічних розрахунків, які пов'язані з фінансовими потоками в різні періоди. Вартісна оцінка грошей при цьому змінюється. Тому всі фінансово-економічні розрахунки повинні враховувати інфляційні процеси. Такий підхід до фінансових розрахунків покликаний реально відобразити вартість інвестиційних активів і грошових потоків, потоків підприємств та забезпечити відшкодування втрат інвестиційних доходів у зв'язку з інфляційними процесами [10].

Регулювання інвестиційного процесу є важливим інструментом державної підтримки сільського господарства в регіоні. Окрім прямої участі в інвестиційному процесі, держава може активно впливати на нього, здійснюючи експертизу інвестиційних проєктів і програм, антимонопольними заходами, контролем за дотриманням норм і стандартів, введенням спеціальної системи податків, ціновою політикою та іншими механізмами впливу.

З метою покращення якості державного регулювання та контролю за виконанням державних і регіональних інвестиційних програм повинна набути розвитку практика спільного державно-комерційного фінансування, а також використання частини бюджетних коштів на реалізацію особливо ефективних економічних і соціальних програм. З боку держави необхідним є гарантування отримання позик, кредитів, державного страхування за пільговими ставками та ін. Бажано б було в Україні розробити загальнодержавну антидепресивну інвестиційну програму, направлену на розвиток окремих адміністративних територій.

Висновки

Основними функціями інвестиційного процесу в сільському господарстві є: дослідження умов та джерел інвестування підприємств за окремими формами інвестицій; наукове обґрунтування потреб в інвестиціях для реалізації інвестиційної стратегії підприємства; реальна оцінка привабливості агроформування та створення умов її покращення; добір найбільш ефективних інвестиційних проєктів та їх моніторинг; стратегічне та оперативне управління реалізацією інвестиційних проєктів; оцінка ефективності реалізації інвестиційних проєктів і програм.

Регулювання інвестиційного процесу є важливим інструментом державної підтримки сільського господарства в регіоні. З боку держави необхідним є гарантування отримання позик, кредитів, державного страхування за пільговими ставками та ін.

Ефективність інвестиційної діяльності на підприємствах потребує оптимізації системи управління інвестиціями з врахуванням змін інвестиційного клімату та потреб об'єкта господарювання.

Список використаної літератури

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. К.: Эльта. Нико-центр. 2000. 448 с.
2. Губський Б.В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі. К.: Наукова думка. 1998. 398 с.
3. Танклевська Н.С. Боровік Л.В. Концептуальні засади удосконалення інвестиційної політики розвитку сільського господарства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип.26. Ч.1. С. 24-28.
4. Петіна Л.В. Шляхи удосконалення внутрішньогосподарської звітності та перманентної інвентаризації в прийнятті управлінських рішень на підприємствах АПК. *Науково-практичний журнал Бізнес – навігатор*. 2009. № 2 (17). С. 147 – 151.
5. Kovalenko O., Ramos F., Kovalenko S. Cultural diversity and grow of international firms. *Economic Herald of the Donbas*. 2016. pp.35-41.
6. Nestorenko, T.; Morkunas, M.; Peliova, J.; Volkov, A.; Balezentis, T.; Streimkiene, D. A New Model for Determining the EOQ under Changing Price Parameters and Reordering Time. *Symmetry* 2020, 12, 1512. <https://www.mdpi.com/2073-8994/12/9/1512>
7. Бочко О. Ю. Сприйняття і реалізація концепцій маркетингу в аграрній сфері економіки. *Вісник Львівського державного аграрного університету*, 2007, 14: 279-287.
8. Чуприна О.О. Стратегічні основи регулювання міграційних процесів в умовах сучасної трансформації економіки України: моногр. Кривий Ріг: Вид. Р.А. Козлов, 2018. 347 с.
9. Стратегія державних пріоритетів в контексті сценарного форсайту управління інноваційною економікою: моделювання науково-технічного та інтелектуального потенціалу / А.І. Гнатенко, Ю.М. Попова, І.Г. Бачкір, К.В. Нечипоренко // *Агросвіт*. 2021. №17. С. 3-9. Режим доступу: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.17.3>
10. Семенда Д.К., Семенда О.В. Роль держави у розвитку підприємництва в Україні. *Наукові інновації та передові технології*. №2(4). 2022. С.230-239. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-2\(4\)-230-239](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-2(4)-230-239)

References

1. Blank I.A. (2000). Investment management. K.: Elta. Nico Center. 448 p.
2. Gubsky BV. (1998). Investment processes in the global environment. K.: Scientific opinion. 398 p.
3. Tanklevs'ka N.S. Borovik L.V. (2019). Kontseptual'ni zasady udoskonalennya investytsiynoyi polityky rozvytku sil's'koho hospodarstva [Conceptual bases of improvement of investment policy of development of agriculture]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo - International Economic Relations and the World Economy Series*. 26 (1), 24-28.

4. Petina L.V. (2009). Shlyakhy udoskonalennya vnutrishn'ohospodars'koyi zvitnosti ta permanentnoyi inventaryzatsiyi v pryynyatti upravlins'kykh rishen' na pidpryyemstvakh APK [Ways to improve internal reporting and permanent inventory in management decisions at agricultural enterprises]. *Biznes – navihator - Business navigator*. 2 (17), 147 – 151.
5. Kovalenko O., Ramos F. (2016). Kovalenko S. Cultural diversity and grow of international firms. *Economic Herald of the Donbas*. pp.35-41.
6. Nestorenko, T.; Morkunas, M.; Peliova, J.; Volkov, A.; Balezentis, T.; Streimkiene, D. A (2020). New Model for Determining the EOQ under Changing Price Parameters and Reordering Time. *Symmetry*. 12, 1512. <https://www.mdpi.com/2073-8994/12/9/1512>
7. Bochko O. YU. (2007). Spryynyattya i realizatsiya kontseptsiy marketynhu v ahrarniy sferi ekonomiky [Perception and implementation of marketing concepts in the agricultural sector of the economy]. *Visnyk L'vivs'koho derzhavnoho ahrarnoho universytetu - Bulletin of Lviv State Agrarian University*. № 14: 279-287.
8. Chupryna O.O. (2018). Strategic bases of regulation of migration processes in the conditions of modern transformation of economy of Ukraine: monograph. Kryvyi Rih: Ed. R.A. Kozlov. 347 p.
9. Hnatenko A.I., Popova YU.M., Bachkir I.H., Nechyporenko K.V. (2021). Stratehiya derzhavnykh priorytetiv v konteksti stsenarnoho forsaytu upravlinnya innovatsiynoyu ekonomikoyu: modelyuvannya naukovo-tekhnichnoho ta intelektual'noho potentsialu [Strategy of state priorities in the context of scenario foresight of innovation economy management: modeling of scientific and technical and intellectual potential]. *Ahrosvit - Agrosvit*. №17. S. 3-9. <https://doi:10.32702/2306-6792.2021.17.3>
10. Semenda D.K., Semenda O.V. (2022). Rol' derzhavy u rozvytku pidpryyemnytstva v Ukrayini [The role of the state in the development of entrepreneurship in Ukraine]. *Naukovi innovatsiyi ta peredovi tekhnolohiyi - Scientific innovations and advanced technologies*. №2(4). pp.230-239. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-2\(4\)-230-239](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-2(4)-230-239)